

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวโดยสรุปเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ตามลำดับดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแผนการจกกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
๒. เพื่อศึกษาการจกกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร
๓. เพื่อศึกษาปัญหาการจกกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

๑. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้าหมวดกิจกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน ๑๒๔ คน ซึ่งเลือกมาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน จำนวน ๑๒ คน ผู้ช่วยผู้บริหาร จำนวน ๑๔๐ คน และหัวหน้าหมวดกิจกรรม จำนวน ๑๒ คน
๒. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยศึกษาจากเอกสาร บทความ ตำรา และปรึกษากับผู้เชี่ยวชาญ โดยมีลักษณะดังนี้

ก. แบบสอบถามผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้าหมวด
กิจกรรม เพื่อศึกษาแผนการจัดกิจกรรม และการจัดกิจกรรม ที่เสริมสร้าง
เอกลักษณ์ของชาติ

ข. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหาร เพื่อศึกษาแผนการจัดกิจกรรม
การจัดกิจกรรม และปัญหาการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

๓. การเก็บรวบรวมข้อมูล ในกรณีที่สัมภาษณ์ผู้บริหาร และผู้บริหาร
ตอบแบบสอบถามด้วย ผู้วิจัยส่งแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามไปพร้อมกับหนังสือ
แจ้งโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการมาสัมภาษณ์ และขอความร่วมมือให้ตอบ
แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจะมาขอสัมภาษณ์และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเองภายใน
วันและเวลาที่กำหนด

สำหรับโรงเรียนที่ผู้บริหารไม่ได้รับเลือกเป็นกลุ่มตัวอย่างในการสัมภาษณ์
ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามไปพร้อมกับหนังสือแจ้งโรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือให้ตอบ
แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจะขอรับคืนทางไปรษณีย์ หรือไปเก็บคืนด้วยตนเองแล้วแต่กรณี

ผลปรากฏว่าได้รับแบบสอบถามคืนมาทั้งหมด ร้อยละ ๘๕.๒๐ และได้
ทำการสัมภาษณ์ทั้งหมด จำนวน ๖๔ คน

๔. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS ๗ สถาบัน
บริการคอมพิวเตอร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม
โดยวิเคราะห์หาค่าความถี่และร้อยละ

สำหรับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์หาค่าความถี่และร้อยละ
จากรายละเอียดที่ได้

สรุปผลการวิจัย

๑. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลเบื้องต้น

ก. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

จำแนกตามเพศ ปรากฏว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย
จำแนกตามกลุ่มอายุ ส่วนใหญ่อายุระหว่าง ๔๖ - ๕๐ ปี รอง
ลงมาอายุระหว่าง ๔๑ - ๔๕ ปี และ ๕๑ ปีขึ้นไป ตามลำดับ

จำแนกตามศาสนา ปรากฏว่า นับถือศาสนาพุทธ มีจำนวนถึง
ร้อยละ ๘๑.๒๐ นอกนั้นนับถือศาสนาอิสลามและศาสนาคริสต์

สำหรับรายละเอียดเวลาที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งปัจจุบัน ส่วนใหญ่
ปฏิบัติงานในช่วงเวลา ๕ ปี หรือน้อยกว่า

ทางด้านวุฒิทางการศึกษา ปรากฏว่า มีวุฒิทางการศึกษาระดับ
ปริญญาตรีหรือเทียบเท่า จำนวนมากที่สุด รองลงมาวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญา
โทหรือเทียบเท่า และที่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรียังคงมีอยู่ถึงร้อยละ ๕.๒๐

ข. ข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียน

โรงเรียนส่วนใหญ่เป็นโรงเรียนขนาด ๔๒ ห้องเรียนขึ้นไป และ
เปิดสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ - ๖

๒. การศึกษาการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ก. แผนการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ในส่วนที่เป็นเป้าหมายของแผน เกือบทุกโรงเรียนมีปรัชญาหรือ
คำขวัญของโรงเรียน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นปรัชญาหรือคำขวัญที่เสริมสร้างสถาบันชาติ

และสถาบันศาสนา สำหรับนโยบายที่โรงเรียนยึดเป็นหลักในการปฏิบัติคือนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายของรัฐบาล และนโยบายของกรมสามัญศึกษา ตามลำดับที่ยึดนโยบายของโรงเรียนเป็นหลักในการปฏิบัติมีน้อยที่สุด และเมื่อจำแนกเป้าหมายของแผนโดยจำแนกเป็นสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ จำแนกได้ดังนี้

เป้าหมายของแผนการจกกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันชาติ เรียงลำดับตามจำนวนความดีจากมากลงไปหาน้อย คือ เพื่อให้เกิดความรัก ความภูมิใจ และหวงแหนในเอกราชและอธิปไตยของชาติ เพื่อให้ช่วยกันรักษาและธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ วัฒนธรรม ประเพณีของชาติ เพื่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างชนในชาติ เพื่อให้เห็นความจำเป็นที่ต้องมีสถาบันชาติ เพื่อให้รู้จักหน้าที่และบทบาทที่มีต่อชาติ เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีระเบียบวินัยและเสียสละเพื่อประเทศชาติ เพื่อให้รักษาความมั่นคงของชาติ และเพื่อให้เข้าใจการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

เป้าหมายของแผนการจกกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันศาสนา เรียงลำดับตามจำนวนความดีจากมากลงไปหาน้อย คือ เพื่อให้เป็นพลเมืองดี โดยปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งสถาบันศาสนา เพื่อให้เข้าใจในเนื้อหาสาระที่ถูกต้องของหลักธรรมทางศาสนา เพื่อให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนา เพื่อให้สามารถใช้ธรรมะในการดำรงชีวิต เพื่อให้เห็นความสำคัญของสถาบันศาสนาต่อความมั่นคงของชาติ เพื่อให้เห็นความจำเป็นที่ต้องมีศาสนา เพื่อให้ปฏิบัติตามประเพณีทางศาสนาได้ถูกต้อง เพื่อให้ระลึกถึงวันสำคัญทางศาสนา เพื่อให้ระลึกถึงหน้าที่ที่มีต่อสถาบันศาสนา และเพื่อให้สามารถทำตนเป็นเยี่ยงอย่างเพื่อชักจูงให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม

เป้าหมายของแผนการจกกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันพระมหากษัตริย์ เรียงลำดับตามจำนวนความดีจากมากลงไปหาน้อย คือ เพื่อให้จงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อให้เห็นว่าสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมของจิตใจ

เพื่อให้เห็นความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อให้ทราบในพระราชกรณียกิจ และพระมหากรุณาธิคุณ เพื่อให้ชำระรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของสถาบันพระมหากษัตริย์ เพื่อให้รู้จักหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ และเพื่อให้เห็นความสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

สำหรับวิธีการวางแผน มาจากมติของคณะกรรมการบริหาร โรงเรียนมากที่สุด รองลงมา มาจากมติของคณะกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน และมติของที่ประชุมครูทั้งโรงเรียน ตามลำดับ ที่ผู้บริหาร คัดลึนใจเองมีจำนวนน้อยที่สุด

ในด้านการประเมินผล ประเมินผลจากการสังเกตปฏิกิริยาของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมแล้วเก็บรายงานไว้มากที่สุด รองลงมาประเมินผลจากการอภิปราย หรือวิพากษ์วิจารณ์ของคณะครูอาจารย์ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม และประเมินผลจากการแสดงความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ตามลำดับ

ในการปรับปรุงโครงการ ข้อมูลที่ได้มากที่สุดมาจากมติของคณะกรรมการดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน รองลงมาเป็นมติของคณะกรรมการบริหารโรงเรียน และมติของที่ประชุมครูทั้งโรงเรียน

ข. การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

เกี่ยวกับเนื้อหาของกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ เมื่อจำแนกเป็นสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ จำแนกได้ดังนี้

เนื้อหาของกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันชาติ เรียงลำดับตามจำนวนความถี่จากมากลงไปหาน้อยคือ เนื้อหาเกี่ยวกับการมีวินัยของชนในชาติ เกี่ยวกับการรักษาทรัพยากร สาธารณสมบัติ ภาษา วัฒนธรรม และประเพณีของชาติ เกี่ยวกับความสามัคคีและความเสียสละของชนในชาติ เกี่ยวกับการปลูกฝังความรักชาติ เกี่ยวกับความเป็นมาของชาติ เกี่ยวกับการเคารพธงชาติ การร้องเพลงชาติ และการปฏิบัติตนในการปฏิบัติต่อสถาบันชาติ เกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ เกี่ยวกับ

บทบาทของเยาวชนที่หึงมีต่อชาติ เกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เกี่ยวกับบุคคลสำคัญที่ทำความดีประโยชน์ต่อชาติ เกี่ยว
กับวันสำคัญของชาติ และเกี่ยวกับเกียรติภูมิของชาติ

เนื้อหาของกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันศาสนา เรียงลำดับตาม
จำนวนความถี่จากมากลงไปหาน้อยคือ เนื้อหาเกี่ยวกับความสำคัญของศาสนาและ
พุทธประวัติ เกี่ยวกับวันสำคัญทางศาสนา เกี่ยวกับศาสนธรรม เกี่ยวกับศาสนพิธี
เกี่ยวกับธรรมปฏิบัติ เกี่ยวกับการนำหลักธรรมไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เกี่ยวกับ
หน้าที่ของพุทธศาสนิกชน เกี่ยวกับการรักษาและธำรงไว้ซึ่งสถาบันพระพุทธศาสนา
เกี่ยวกับการสวดมนต์ ฟังธรรม เกี่ยวกับการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ เกี่ยวกับ
บทบาทของเยาวชนที่มีต่อสถาบันศาสนา เกี่ยวกับการปฏิบัติตนตามคุณธรรมข้อ ๕
ว่าด้วย ชาติ ศาสน์ กษัตริย์

เนื้อหาของกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันพระมหากษัตริย์ เรียง
ลำดับตามจำนวนความถี่จากมากลงไปหาน้อย คือ เนื้อหาเกี่ยวกับพระราชประวัติ
พระราชกรณียกิจ พระราชดำรัส และพระราชปณิธาน เกี่ยวกับความสำคัญของ
สถาบันพระมหากษัตริย์ เกี่ยวกับแนวทางปฏิบัติตนของเยาวชนต่อสถาบันพระมหากษัตริย์
เกี่ยวกับการปกครองโดยมีองค์พระมหากษัตริย์เป็นประมุข เกี่ยวกับอดีตกษัตริย์ และ
เกี่ยวกับพระราชวงศ์

สำหรับกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สามารถจำแนก
เป็นสถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์ ได้ดังนี้

กิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันชาติ เรียงลำดับตามจำนวนความถี่จาก
มากลงไปหาน้อยคือ กิจกรรมวันสำคัญของชาติ กิจกรรมเคารพธงชาติ กิจกรรม
ส่งเสริมเอกลักษณ์ไทย และวัฒนธรรมไทย กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด
กิจกรรมรักษาดินแดน ฝึกวิชาทหาร กิจกรรมอบรมความมั่นคง กิจกรรมประกวด
มารยาท กิจกรรมสังคมประชาธิปไตย กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ และกิจกรรมที่ส่งเสริม
การปฏิบัติตามก่านิยมพื้นฐานข้อที่ ๕ ว่าด้วย ชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญของชาติที่โรงเรียนจัดในปีการศึกษา ๒๕๒๖ ได้แก่ กิจกรรมวันแม่ (๑๒ สิงหาคม) กิจกรรมวันพ่อ (๕ ธันวาคม) กิจกรรมวันชาติ (๕ ธันวาคม) กิจกรรมวันเด็ก กิจกรรมวันครู (๑๖ มกราคม) กิจกรรมวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ (๑๐ ธันวาคม) กิจกรรมวันลอยกระทง กิจกรรมวันสารทศูษ (๒๗ พฤศจิกายน) กิจกรรมวันสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (๕ มิถุนายน) เป็นต้น

กิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันศาสนา เรียงลำดับตามจำนวนความถี่ จากมากลงไปหาน้อยคือ กิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมสวดมนต์และฟังธรรม กิจกรรมแสดงตนเป็นพุทธมามกะ กิจกรรมชุมนุมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา กิจกรรมธรรมปฏิบัติ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด กิจกรรมการบรรพชาสามเณร ภาคฤดูร้อน กิจกรรมเทศน์มหาชาติ กิจกรรมทอดผ้าป่า และกิจกรรมส่งเสริมค่านิยมพื้นฐานข้อที่ ๕ ว่าด้วย ชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ในการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างสถาบันศาสนาส่วนใหญ่เป็นการจัดการสวดมนต์และฟังธรรม จัดพิธีเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ผูกสมาธิ จัดพิธีแสดงตนเป็นพุทธมามกะ จัดทัศนศึกษาวัด จัดกลุ่มผู้ปฏิบัติธรรม จัดที่บูชาพระพุทธรูปในห้องเรียน จัดหน่วยแนะนำทางหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อช่วยแนะนำเป็นรายบุคคล หรือเป็นกลุ่ม และบวชสามเณรภาคฤดูร้อน

กิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันพระมหากษัตริย์ เรียงลำดับตามจำนวนความถี่จากมากลงไปหาน้อย คือ กิจกรรมที่เกี่ยวกับวันสำคัญทางสถาบันพระมหากษัตริย์ กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด กิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ และกิจกรรมที่ส่งเสริมและปฏิบัติตามค่านิยมพื้นฐานส่วนที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์

ในการจัดกิจกรรมวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับราชอาณาจักรและอดีตกษัตริย์ โรงเรียนจัดกิจกรรมในวันสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช (๒๔ ธันวาคม) วันคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

(๒๓ ตุลาคม) วันคล้ายวันสวรรคต พระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหา
วชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (๒๕ พฤศจิกายน)

ส่วนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับพระราชวงศ์ โรงเรียนจัดกิจกรรมใน
วันเฉลิมพระชนมพรรษา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว (๕ ธันวาคม) และสมเด็จพระ
พระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ (๑๒ สิงหาคม)

ในด้านวิธีการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติที่โรงเรียน
ปฏิบัติ เรียงลำดับตามจำนวนความถี่จากมากไปหาน้อย คือจัดป้ายกิจกรรม จัดการ
ประกวด จัดนิทรรศการ จัดอภิปราย จัดแสดงละคร จัดทัศนศึกษา จัดสัปดาห์
วันสำคัญต่าง ๆ จัดสถานการณ์จำลองหรือการสาธิต จัดแข่งขันตอบปัญหา จัดอบรม
จัดตั้งชมรมและคณะกรรมการ จัดพิธีตามประเพณี จัดพิมพ์เอกสารเผยแพร่

และเมื่อจำแนกวิธีการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ
เป็นส่วนที่เสริมสร้างสถาบันชาติในด้านที่เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ของชาติที่โรงเรียนจัดใน
ปีการศึกษา ๒๕๒๖ โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือ การประดับธงชาติตามที่ทางราชการ
ประกาศ รองลงมาคือการปฏิบัติการใช้ธงชาติขึ้นและลงให้ถูกวิธี จัดให้มีการ
ร้องเพลงชาติอย่างถูกต้องและเข้าใจความหมาย ดูแลให้นักเรียนยืนเคารพธงชาติ
ในเวลาเชิญธงไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกโรงเรียน (เพื่อนำให้ผู้อื่นเคารพตาม) และ
มีการจัดการประกวดร้องเพลงชาติ ตามลำดับ

ส่วนที่เกี่ยวข้องวันพระราชทานรัฐธรรมนูญ โรงเรียนจัดป้ายกิจกรรม
จัดนิทรรศการ จัดวางมาลาไปวาง ณ พระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระปก-
เกล้าเจ้าอยู่หัว และมีการจัดอภิปราย

ทางด้านกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันศาสนา โรงเรียนจัดในรูปแบบของ
ชุมนุม ชมรม หรือองค์กร ที่จัดตั้งขึ้นเพื่อให้ครูและนักเรียนได้ศึกษารวม บาง
โรงเรียนที่ยังไม่เคยจัดในปีการศึกษา ๒๕๒๖ ก็มีแผนที่จะจัดในปีต่อ ๆ ไป ส่วนที่ยัง
ไม่อยู่ในแผนการจัดของโรงเรียนมีเป็นส่วนน้อย

สำหรับวิธีการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันพระมหากษัตริย์ ในส่วนที่เป็นพระราชกรณียกิจ โรงเรียนจัดป้ายนิทรรศการเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาเป็นการจัดนิทรรศการ จัดฉายภาพยนตร์ และจัดอภิปราย

สำหรับลักษณะการแจ้งกำหนดการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุด คือการจัดทำปฏิทินปฏิบัติงานประจำปี และปฏิบัติโดยประกาศให้นักเรียนทราบด้วยวาจาในที่ประชุม

การแบ่งกลุ่มนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนใหญ่แบ่งตามความถนัดและความสนใจของนักเรียน

สำหรับผู้ดำเนินการจัดกิจกรรม ถ้าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันชาติ และสถาบันศาสนา จะเป็นหมวดกิจกรรมและหมวดสังคมศึกษา ถ้าเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันพระมหากษัตริย์ จะเป็นหมวดกิจกรรมและผู้บริหารโรงเรียนดำเนินการเอง

ในคณาจารย์ อาจารย์ มีส่วนร่วมในการจัดและควบคุมการจัดกิจกรรมมากที่สุด รองลงมามีส่วนร่วมในการวางแผนการจัดกิจกรรม การปรับปรุงวิธีการจัดกิจกรรม เลือกกิจกรรมที่จะเข้าร่วม และการประเมินวิธีการจัดกิจกรรม ตามลำดับ

คณาทรพยากรที่ใช้ในการจัดกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย สถานที่ และช่วงเวลาที่ใช้สถานที่ เงินและค่าใช้จ่าย และแหล่งที่มาของวัสดุ

สถานที่ที่ใช้จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ ส่วนใหญ่จัดในบริเวณโรงเรียน ส่วนการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันศาสนาส่วนใหญ่จัดในวัด สำหรับกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันพระมหากษัตริย์จัดในบริเวณโรงเรียน และบางครั้งจัดที่บริเวณพระบรมราชานุสาวรีย์

กำหนดเวลาที่จัดกิจกรรมมีทั้งในและนอกเวลาเรียน และอยู่ในช่วงเวลา ๑ - ๖ วัน มากที่สุด

งบประมาณที่โรงเรียนใช้ในการจัดมาจากเงินบำรุงการศึกษา
มากที่สุด และส่วนใหญ่ใช้จ่ายในระหว่าง ๑ - ๕๐๐ บาท ในการจัดกิจกรรม
แต่ละครั้ง

แหล่งที่มาของวัสดุที่ใช้ในการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์
ของชาติ คือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ
และ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ก. ปัญหาการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหา เป็นปัญหาจากปัจจัยที่ใช้ในการ
ดำเนินการ และปัญหาจากบุคลากรผู้ดำเนินการเป็นส่วนใหญ่ ส่วนปัญหาอื่น ๆ ซึ่ง
มีเป็นส่วนน้อย ได้แก่ ปัญหาจากอิทธิพลภายนอกโรงเรียน เป็นต้น

ในค่านองค์ประกอบของความหมายของคำว่าชาติ ซึ่งประกอบด้วย
ดินแดน ประชากร ความเป็นเอกราชและอธิปไตย รัฐบาลและการปกครอง
วัฒนธรรม เกียรติภูมิ ผู้บริหารโรงเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นองค์ประกอบที่เหมาะสมแล้ว
และที่เห็นว่ายังไม่เหมาะสมให้ความเห็นว่า คำว่าเกียรติภูมิเป็นนามธรรม
มากเกินไป

สำหรับรัฐบาลและการปกครอง เป็นส่วนของชาติที่เสริมสร้างการปกครอง
ในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ส่วนองค์ประกอบที่เป็นสถาบันที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติมี สถาบันชาติ
สถาบันศาสนา สถาบันพระมหากษัตริย์ รวมสามสถาบันน่าจะเพียงพอแล้ว และ
ถ้าจะมีนอกเหนือจากสามสถาบันดังกล่าว ควรมีสถาบันการปกครองในระบอบประชา-
ธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์ปรากฏว่า มีข้อมูลส่วนหนึ่งแสดงให้เห็นว่า
ความเข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ โดยเฉพาะสถาบันชาติ และองค์ประกอบของ

คำว่าชาติ ทั้ง ๖ องค์ประกอบ ยังเป็นปัญหาเนื่องมาจากความเข้าใจไม่ตรงกัน
เกี่ยวกับความหมายของขอบเขตของคำเหล่านั้น

อภิปรายผลการวิจัยและขอเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ได้เสนอมาโดยลำดับแล้วนั้น มีประเด็นที่น่าสนใจ
สามารถนำมาพิจารณาอภิปรายและเสนอแนะดังนี้

๑. แผนการจกกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

จากการพิจารณาปรัชญาหรือคำขวัญของโรงเรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็น
ปรัชญาหรือคำขวัญที่เกี่ยวกับคุณภาพของประชากร อันเป็นองค์ประกอบหนึ่งในหกองค์
ประกอบ ตามความหมายของคำว่าชาติ ที่คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติได้ให้ความ
หมายไว้ ในทางปฏิบัติตามแนวปรัชญาโรงเรียนยึดถือนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ
เป็นหลักในการปฏิบัติ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายส่วนรวมในการพัฒนาการ
ศาสนาและวัฒนธรรมตามแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระยะที่ ๕
(พ.ศ. ๒๕๒๕ - ๒๕๒๙) เป็นนโยบายอย่างกว้าง ๆ ที่กรมต่าง ๆ จะต้องนำมา
วิเคราะห์ ทบทวน และจัดทำเป็นแนวปฏิบัติ สำหรับในส่วนที่เกี่ยวกับเอกลักษณ์
ของชาติ กรมสามัญศึกษา ก็ได้เน้นให้ปรับปรุงวิธีการเรียนการสอนให้สนองความ
ต้องการของบุคคล ท้องถิ่น และเอกลักษณ์ของชาติ โรงเรียนในฐานะผู้ปฏิบัติจึง
ถวามมีนโยบายของโรงเรียนที่สนองนโยบายดังกล่าวของกรมสามัญศึกษา

สำหรับในเรื่องที่เกี่ยวกับนโยบาย ปรากฏว่า จากผลการวิจัย
โรงเรียนที่ยึดนโยบายของโรงเรียนเป็นหลักในการปฏิบัติมีจำนวนน้อยที่สุด ส่วนใหญ่
ยึดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นนโยบายที่เขียนไว้อย่างกว้าง ๆ เพื่อให้
กรมต่าง ๆ นำไปวิเคราะห์ เป็นงานหรือโครงการที่สอดคล้องกับนโยบายเสียก่อน
เมื่อโรงเรียนยึดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมาปฏิบัติโดยตรง จึงเป็นที่น่าสังเกต
ว่าโรงเรียนอาจจะได้วิเคราะห์นโยบายดังกล่าวเป็นงานหรือโครงการเพื่อปฏิบัติตาม
ความเหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน

เมื่อพิจารณาในด้านการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์
 ของชาติของโรงเรียน ที่จะก่อให้เกิดงานหรือโครงการต่าง ๆ ปรากฏว่าเป้าหมาย
 ของแผนที่เกี่ยวข้องกับสถาบันชาติ คือ เพื่อให้เกิดความรัก ความภูมิใจ และหวงแหนใน
 เอกราชและอธิปไตยของชาติ ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันศาสนา คือ เพื่อให้เป็นพลเมืองดี
 โดยปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา และที่เกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ คือ เพื่อ
 ให้จงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นส่วนใหญ่

จากเป้าหมายดังกล่าว คณะกรรมการบริหารโรงเรียนหรือคณะ
 กรรมการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน จะเป็นผู้วางแผนหรือโครงการ
 โดยกำหนดเนื้อหาของกิจกรรม และกิจกรรมขึ้น และเมื่อใดดำเนินการจัดกิจกรรม
 แต่ละกิจกรรมไปแล้ว ก็ได้มีการประเมินผลจากการจัดกิจกรรม ซึ่งกระทำโดยวิธี
 สังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่มีต่อกิจกรรมแล้วเก็บรายงานไว้ หรือประเมินผลจาก
 การอภิปราย หรือวิพากษ์วิจารณ์ของคณะครู อาจารย์ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม และ
 เมื่อประเมินผลแล้วก็ได้มีการปรับปรุงงานหรือโครงการ ซึ่งกระทำโดยคณะกรรมการ
 ดำเนินงานเกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน หรือคณะกรรมการบริหารโรงเรียน จาก
 วิธีการดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแผนการจัดกิจกรรม องค์คณะบุคคล
 ของโรงเรียนจะเป็นผู้ดำเนินการ โดยยึดนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นหลัก
 ซึ่งย่อมทำให้เกิดความแตกต่างกันขึ้นในแต่ละโรงเรียน

จากผลการวิเคราะห์ที่ปรากฏดังกล่าวนี้ ถ้าเริ่มต้นนโยบายของรัฐบาล
 และในส่วนของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งแยกเป็นนโยบายด้านการศึกษา ๑๑ ข้อ และ
 นโยบายด้านศิลป วัฒนธรรม ศาสนา และสังคมไทย ๕ ข้อ รวมเป็น ๑๕ ข้อ เพื่อ
 ให้นโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลได้รับการตอบสนองอย่างแท้จริง กรมต่าง ๆ ซึ่งเป็น
 ผู้รับผิดชอบการดำเนินงาน ควรจะได้วิเคราะห์และทบทวนนโยบายของกรมว่า สอด
 คล้องกับนโยบายของรัฐบาลแล้วอย่างไร แต่ไหน ซึ่งอาจจะนำไปสู่การเขียนหรือ
 กำหนดนโยบายของกรมเสียใหม่ให้ชัดเจนสามารถปฏิบัติได้ และถ้ามีกรมหลายกรม
 ตอบสนอง ควรจะต้องมีการทำความเข้าใจให้เด่นชัดว่า กรมใดควรจะได้รับผิดชอบใน
 ส่วนใด อย่างไร

สำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งสังกัดกรมสามัญศึกษา ควรจะ
ได้รับนโยบายที่ชัดเจนจากกรมสามัญศึกษา ซึ่งนอกจากกรมสามัญศึกษาจะเป็นผู้ให้
นโยบายที่ชัดเจนแล้ว กรมสามัญศึกษาก็ควรมีกรรมการที่ทำหน้าที่ควบคุม กำกับ ดูแล
และติดตามการปฏิบัติตามนโยบายอย่างใกล้ชิด มีการสรุปและรายงานผลการดำเนินงาน
เป็นระยะ ๆ ด้วย

๒. การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ก. เนื้อหากิจกรรมและกิจกรรม

จากแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งเป็นที่มาของเนื้อหาของกิจกรรม
และกิจกรรมนั้น เนื้อหาของกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันชาติ เน้นที่วินัยของชนใน
ชาติ การรักษาทรัพยากร สาธารณสมบัติ ภาษา วัฒนธรรม ตลอดจนประเพณี
ของชาติ ซึ่งในส่วนที่เป็นวินัยของชนในชาติ จะสอดคล้องกับปรัชญาหรือคำขวัญของ
โรงเรียนที่เน้นด้านคุณภาพของประชากร

สำหรับเนื้อหาของกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันศาสนา เน้นที่ความ
สำคัญของศาสนาและพุทธประวัติ และวันสำคัญทางศาสนา การจัดกิจกรรมส่วนใหญ่
จัดในวันสำคัญทางศาสนา โดยจัดให้มีการสวดมนต์ ฟังธรรม จัดพิธีเวียนเทียน ซึ่ง
ถ้าพิจารณาจากเป้าหมายที่เน้นให้เป็นพลเมืองดี โดยปฏิบัติตามหลักธรรมของศาสนา
แล้ว เนื้อหาของกิจกรรมและกิจกรรมที่จัดยังไม่สอดคล้องกับเป้าหมายดังกล่าว

ส่วนที่เป็นเนื้อหาของกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันพระมหากษัตริย์
เน้นที่พระราชประวัติ พระราชกรณียกิจ พระราชดำรัส การจัดกิจกรรมส่วนใหญ่
เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวันสำคัญ อาทิ วันพระราชสมภพ วันคล้ายวันสวรรคต ซึ่งมี
เป้าหมายเพื่อให้เกิดความจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์

จากผลการวิเคราะห์ในส่วนที่เป็นเนื้อหากิจกรรมและกิจกรรมที่จัด
โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันศาสนา จากที่ผู้ตอบแบบสอบถาม
เป็นผู้บริหาร ผู้ช่วยผู้บริหาร และหัวหน้าหมวดกิจกรรม ที่นับถือศาสนาพุทธ ถึง

รอยละ ๘๗.๒๐ การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างสถาบันศาสนาจึงควรจะเน้นที่กิจกรรมของ พระพุทธศาสนาก่อน ซึ่ง หม่อมราชวงศ์ ถึกฤทธิ ปราโมช (๒๕๑๘ : ๕) ได้กล่าวไว้ว่า "ศาสนธรรมเป็นหัวใจของศาสนา"

ข. วิธีการจัดกิจกรรมและทรัพยากรที่ใช้

วิธีการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ การจัดป้ายกิจกรรม ซึ่งโรงเรียนได้จัดทำเป็นปฏิทินปฏิบัติงานประจำปีไว้ ช่วงเวลาที่จัดอยู่ในระหว่าง ๑ - ๖ วัน ถ้าใช้จ่ายที่ใช้เป็นเงินบำรุงการศึกษา ครั้งละประมาณ ๑ - ๕๐๐ บาท

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนที่เป็นการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ทั้งรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่า เนื้อหาของกิจกรรม ตลอดจนกิจกรรมที่จัดย่อมนำไปสู่วิธีการจัดที่เหมาะสม ซึ่งทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลาย ๆ อย่าง อาทิ บุคลากร ทรัพยากร ซึ่งปัจจุบันมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่สามารถให้ความช่วยเหลือในด้านปัจจัยต่าง ๆ ได้ อาทิ สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักราชเลขาธิการ กรมศาสนา การมีหน่วยงานหลายหน่วยงานดังกล่าว ทำให้มีงานหรือมีโครงการของหลายหน่วยงานมีลักษณะคล้ายกัน จึงควรจะต้องมีการทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า หน่วยงานใดควรจะได้รับผิดชอบในส่วนใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าแต่ละหน่วยงานสังกัดกระทรวงหรือทบวงเดียวกัน ที่สามารถสนองนโยบายของรัฐบาลได้โดยตรง ก็จะทำให้งานบางอย่างที่คาบเกี่ยวกันอยู่ในปัจจุบันลดลง เป็นการประหยัดทั้งบุคลากรและงบประมาณด้วย

การเขียนนโยบายของรัฐบาล ในส่วนที่เกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติ จึงควรได้วิเคราะห์ในรายละเอียดอย่างลึกซึ้ง แยกให้เห็นอย่างชัดเจน โดยเขียนจากแนวการดำเนินงานที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง และไม่ควรถูกแปดเปื้อนอยู่ในนโยบายหลาย ๆ ข้อ โดยไม่สามารถจำแนกได้ว่าข้อใดเน้นด้านใด นอกจากมองเห็นเพียงภาพรวม ๆ อย่างที่เป็นอยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

๓. ปัญหาการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

ปัญหาส่วนใหญ่เป็นปัญหาจากปัจจัยที่ใช้ในการดำเนินการ และปัญหาจากบุคลากร และมีปัญหาอื่น ๆ บางเป็นส่วนน้อย เช่น อิทธิพลจากภายนอกโรงเรียน เป็นต้น นอกจากปัญหาดังกล่าว จากความเข้าใจเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติโดยเฉพาะสถาบันชาติ และองค์ประกอบของคำว่าชาติ ยังเป็นปัญหาเนื่องมาจากความเข้าใจไม่ตรงกันเกี่ยวกับความหมายและขอบเขตของคำเหล่านั้น

สำหรับในเรื่องปัญหาดังกล่าว สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับกอง ทำหน้าที่เป็นฝ่ายเลขานุการของคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ควรที่จะได้นำเสนอคณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ ในแนวคิดเกี่ยวกับการสัมมนาประชาชนในทุกอาชีพ อาทิ ข้าราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ นักกฎหมาย ผู้แทนสื่อมวลชน เพื่อรับฟังแนวคิดและเผยแพร่ให้ทุกฝ่ายได้เข้าใจตรงกัน ซึ่งจะช่วยให้การกำหนดนโยบายของรัฐบาลในส่วนที่เกี่ยวกับเอกลักษณ์ของชาติเห็นได้ชัดเจน และเป็นภาระง่ายที่ทุกฝ่ายจะได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติให้สนองตอบนโยบาย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรทำการวิจัยในเขตการศึกษาอื่น ๆ นอกจากเขตกรุงเทพมหานคร และควรทำการวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างที่มาจากประชากรระดับการศึกษาระดับอื่น ๆ ด้วย ประโยชน์ในการวางแผนการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติสำหรับหน่วยงานระดับชาติที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ

๒. ควรทำการวิจัยในเชิงปฏิบัติการเพื่อทดลองจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติให้กับกลุ่มตัวอย่างประชากร แล้ววิเคราะห์หาความแตกต่างของพฤติกรรมก่อนและหลังการทดลอง